

Димка САВОВА
Софийски универзитет
„Св. Кл. Охридски”, София

Оригинални научни рад
Примљен: 2.11.2019.
Прихваћен: 12.2.2020.

УПОТРЕБА ЋИРИЛИЦЕ У БУГАРСКОЈ

У Бугарској је употреба ћирилице утврђена још од доба њеног стварања и проширивања за време Преславске књижевне школе (крајем 9. и почетком 10. века). Током 12–14. века начин њеног писања прати грчки модел, према којем је и створена ћирилица: користе се две врсте нагласка, две врсте удисања ваздуха и знак „тилда” (за исписивање узвишенијих појмова, као и цифара).

Реформа ћириличног писменог система, коју је руски цар Петар Први предузео на самом почетку 18. века ради олакшања штампања књига, не одражава се одмах на ћирилицу коришћену у Бугарској. Тек око 1830. године грађанска азбука се прихвата и у Бугарској, с тим што бугарска „грађаница” враћа поново из старе ћирилице слово 'велики јус' (ж). Касније, након правописне реформе извршене 1945. у Бугарској, то слово изостаје, заједно са словима 'јат' (џ) и 'ї'.

У последње време све већу популарност стиче пројекат назван „бугарска ћирилица”, која јесте ажурирани графички облик ћирилице, настао услед иницијативе бугарских типогафа крајем 1950-их година. Тај ажурирани графички облик није званично легитимисан, али се већ примењује у неким штампаним и електронским издањима.

Као што је познато, у Бугарској употреба ћирилице није била ометана нити је имала конкуренцију од стране неког другог графичког система (мада је за време Другог светског рата Хитлер инсистирао да се у савезничкој Бугарској у употребу uvede латиница).

За савремену употребу ћирилице у Бугарској везана су два посебна феномена: 1) потреба да се ћирилични бугарски називи преносе на страни језик и 2) писање назива бугарских фирми латиницом или на страном језику.

Када је из неког разлога потребно исписивање бугарских географских назива, имена личности или историјских догађаја латиницом или на страном језику, примењује се Закон о транслитерацији, који строго регулише прено-

шење бугарских ћириличких слова латиницом или на страном језику. Као што се у Закону истиче, он се примењује на активност тела извршне власти и њихове администрације; на активност администрације других органа државне власти; на активност свих правних и физичких лица која изводе и користе транслитерацију географских назива, историјских личности и културних реалија, као и термина бугарског порекла у одговарајућој научној области. Закона транслитерације се морају обавезно придржавати лица која обављају активности из картографије, као и лица која стварају, издају или објављују речнике, енциклопедије, уџбенике и учила, наставне, промотивне и сличне информативне материјале.

Што се тиче назива трговинских фирми, кад се у Бугарској региструје таква фирма, њен назив се обавезно пише ћирилицом и на бугарском језику. По жељи, осим исписивања на бугарском језику, у Трговински регистар име се може уписати и латиничким словима или на страном језику (на енглеском или неком другом). Чак ако је име фирме страни назив, поново је обавезно да се оно испише на бугарском језику. Међутим, код исписивања имена трговинских фирми нису одређена тачна правила којих се треба придржавати. Иначе, поред уписа у Трговински регистар, исписивање имена фирме на табли на самом пословном објекту, продавници, бару итд., врши се често латиницом, што је и објашњиво имајући у виду активно ширење међународне трговине, међународне размене робе, туризма.